

IZABRANA DELA
DAVIDA ALBAHARIJA

prvi tom

MAMAC
CINK

drugi tom

GEC I MAJER
KONTROLNI PUNKT

treći tom

SVETSKI PUTNIK
SNEŽNI ČOVEK

četvrti tom

PIJAVICE

peti tom

ŽIVOTINJSKO
CARSTVO
LUDVIG
MRAK

šesti tom

IZABRANE PRIČE

IZABRANA DELA DAVIDA ALBAHARIJA
ČETVRTI TOM

Urednici

Nikola Petaković

Borislav Pantić

Copyright © David Albahari

Copyright © 2015 za srpsko izdanje Čarobna knjiga

Dizajn korice

Čarobna knjiga

Fotografija autora

Photo Copyright: Das balue Sofa/Club Bartelsmann

Izdavanje ove publikacije podržalo je
Ministarstvo kulture i informisanja Republike Srbije

ISBN 978-86-7702-423-9

Nijedan deo ove publikacije, kao ni publikacija u celini, ne sme se reprodukovati, umnožavati, preštapavati niti u bilo kojoj drugoj formi i bilo kojim drugim sredstvom prenositi ili distribuirati bez odobrenja izdavača. Sva prava za objavljivanje ove knjige zadržavaju autor i izdavač prema odredbama Zakona o autorskim pravima.

Čarobna knjiga
Beograd 2015.

DAVID ALBAHARI

PIJAVICE

Čarobna
knjiga

PIJAVICE

Sada, šest godina kasnije, znam da je sve moglo drugačije da se odigra, ali tada, u nedelju, 8. marta 1998, kada je niz događaja o kojima nameravam da pišem počeo da se odvija, nikakva druga mogućnost dešavanja, osim one koja je upravo trajala, nije uopšte mogla da se zamisli. Moguće je, takođe, da ja nisam ni pokušavao da zamislim nešto drugo, i da sam verovao da nisam suočen sa izborom, ma koliko skućenim, već sa neminovnošću na koju, hteo to ili ne, nisam mogao da utičem. Nije to više važno, jer ono što se odigra, izabrano ili ne, postaje sudbina koja se više nikada ne može izmeniti. Jabuka otpada s drveta, crvena i čvrsta, skoro se ne vidi u gustoj travi, ali mravi, puževi i ose pronalaze put do nje, i na kraju od jabuke neće ništa ostati, a i trava će se s vremenom ispraviti. Pretpostavljam da sada pominjem jabuku zato što sam tada, u nedelju, pre šest godina, izašao iz stana sa jabukom u ruci, ne crvenom, doduše, već žućkastom, koju sam kasnije celu pojeo, sa semenkama i peteljkom. Ne, peteljku nisam pojeo, već sam je još neko vreme držao među zubima, polako je stiskao i grickao, sve dok se nije sasvim raspala. Nedeljom sam uvek odlazio u šetnju pored Dunava, bez obzira na vremenske uslove, pa čak i onda kada je duvala košava i padala kiša. Ni sneg nije mogao da me zaustavi. Tog dana, naravno, nije padao sneg niti je duvao neki silovit vetar; oblaci su se kovitali nebom, sunce je povremeno izvirivalo, onda se ponovo sakrivalo; sve u svemu, bio je to sasvim običan, premda prohladan, martovski dan. Izašao sam posle ručka, oko dva po podne. U ruci sam, dakle, držao jabuku. Prvi put sam je zagrizao tek kada sam prešao preko trga i, odlučivši se za prečicu između novih solitera, izbio na kej.

Kada sam je zagrizao, žučkasta kora, poprskana zlatnim pegama, načas se odupirala, a onda je pukla. Dve-tri kapi jabukovog soka prsnule su mi na lice: jedna na čelo, dve na levi obraz. Podigao sam ruku da ih obrišem i, između prstiju kojima sam doticao čelo, ugledao sam mladića i devojkicu koji su stajali na samom rubu vode. Nisu mi privukli pažnju zbog toga što su bili tako blizu reke, do koje se moglo prići samo gacanjem kroz blato ili pažljivim skakutanjem s kamena na kamen, već je postojalo nešto u njihovim pokretima što ih je potpuno odvajalo od stvari koje su ih okruživale, kao da su pripadali nekom drugom svetu, prostoru o kojem niko od ljudi koji su šetali kejom nije ništa znao. Šta god da je bilo – zaustavilo me je. Seo sam na najbližu klupu, pretvarajući se da gledam u daljinu, u obrise beogradskih zgrada, u sve ostalo samo ne u njih. Od jabuke je do tada ostala jedino peteljka. Stisnuo sam je zubima, osetio gorčinu na jeziku, i u tom času, bez ikakvog upozorenja, mladić je ošamario devojkicu. Udarac možda i nije bio snažan; sa mesta na kojem sam sedeo izgledalo je kao da je ovlaš zamahnuo, pre iz lakta nego iz ramena, ali to je mogla da bude posledica perspektive, iskošene putanje mog pogleda; devojkica se ipak zateturala, povila udesno, kao da je silinu udarca iskombinovala sa pokušajem da ga izbegne, i onda, nošena inercijom, zakoračila desnom nogom u reku. Lepo se videlo kako joj voda zapljuskuje članak, kako čarapa upija vlagu, kako joj noga tone u blato. Mladić je podigao ruku kao da ponovo namerava da je udari, a onda ju je spustio, okrenuo se i pošao prema obali. I ja sam se okrenuo, ali izgleda da niko drugi nije ništa primetio. Mladić se ubrzo našao na stazi; prošao je pored mene i uputio se prema hotelu „Jugoslavija“. Pratio sam ga pogledom sve dok se nije izgubio među drugim šetačima. Za to vreme, devojkica se nije pomerila: desno stopalo joj je i dalje bilo u vodi, telo joj se krivilo, ruke stajale podignute u visini grudi. Pomislio sam da je u stanju šoka i da treba što pre da joj pomognem, i već sam bio spreman da počnem da se spuštam niz strminu koja je od ruba šetališta vodila do obale kada mi je pogled pao na čoveka u crnom mantilu. Stajao je pored

jedne od klackalica u malom zabavnom parku i gledao pravo u devojku. Ni danas ne znam da li je to isti čovek kojeg sam kasnije sretao, ali zbog njega sam odustao od silaska do reke. Grickajući već raspadnutu peteljku, čučnuo sam i pretvarao se da vezujem pertle. Kada sam ponovo podigao pogled, čovek u crnom mantilu je nestao. Devojka takođe nije više bila na svom starom mestu: gacala je kroz blato, izbegavajući kamenje, sve dok nije došla do stepenica koje su vodile do šetališta. Pela se polako uza stepenice, jednu po jednu, kao da ne želi da stigne do vrha. Između mene i nje nalazio se mali zabavni park, sa pohabanim minijaturnim ringišpilom, klackalicama i vozićem koji je vukla nasmejana gusenica. Tu sam načas zastao, ušao u grupu očeva i majki koji su bodrili decu u olupanim zelenim vagončićima i na oguljenim konjićima, i preko njihovih ramena posmatrao kako devojka napreduje. Vozić je napravio krug pre nego što se ukazala njena glava. Popela se još malo, osvrnula se, kao da strepi od visine, i napokon stupila na asfalt šetališta. Pogledala je u pravcu hotela „Jugoslavija“, ali mladića, znao sam, nije mogla da vidi. Potom je pogledala u suprotnom smeru, prema restoranu „Venecija“, i malo kasnije, upravo kada je jedno dete počelo da vrišti dok ga je majka skidala sa crno-belog konjića, uputila se u tom pravcu. Sačekao sam da odmakne, i onda sam krenuo za njom. Nisam uopšte razmišljao, nisam se pitao šta da radim, nisam rekao u sebi da bi trebalo da je pratim, već sam jednostavno počeo da koračam, da idem istim putem kojim je i ona išla. Rečju, ne znam zašto sam to učinio. Naljutio me je šamar koji je dobila, iako nisam imao nikakvo pravo da se ljutim. Ništa nisam znao o njoj, kao ni o mladiću sa kojim je do malopre stajala pored vode, i postojalo je bezbroj varijanti u njihovom odnosu koje su mogle da dovedu do tog šamara, ali nijedna od njih, smatrao sam, ne može da podrazumeva dozvolu za udarac. To nije bilo opravdanje za moj postupak, te sam oklevao i zastajkivao, a ona, kao da je to znala, hodala je sve brže duž keja, i kada je stigla do restorana „Venecija“, počela je da trči. Pustio sam da skrene iza zgrade Kapetanije, i zatim sam i ja potrčao, ali s druge strane Kapetanije, uveren da ću tako

smanjiti rastojanje između nas. Međutim, kada sam stigao do daljeg ugla zgrade, nisam više mogao da je vidim. Obišao sam Kapetaniju, zavirio u galeriju, osmotrio čamce: nije je nigde bilo. Vratio sam se do restorana „Venecija“, do mesta gde sam krenuo u trk, i ponovo prošao istim putem. Morao sam da priznam da sam je negde izgubio. Ako se nije pridružila nekoj grupi šetača, što je bila jedna mogućnost, onda se sasvim sigurno, dok sam ja trčao sa druge strane Kapetanije, okrenula na pola puta i vratila do restorana „Venecija“, odakle je, dok sam ja obilazio oko zgrade i proveravao galeriju, mogla da ode u ko zna koliko pravaca. Razgnevio sam se na sebe zbog te greške, iako sam u isto vreme ponavljao da sve to uopšte ne bi trebalo da me zanima. A i nije se desilo nešto naročito: šamar, vlažna čarapa, tišina, trk. S obzirom na stanje sveta, to su bile zanemarljive sitnice. Tako je, pomislio sam i odustao od dalje potrage. Narednog popodneva bio sam ponovo na uglu Kapetanije, spreman da prođem kroz ulice u koje je mogla da umakne dok sam je tražio. Do tada sam ubedio sebe da je ona u nekom trenutku uvidela da je pratim i da njen trk nije bio bekstvo od neprijatnosti izazvane šamarom, već od mene, te da moram da je pronađem i objasnim joj svoju ulogu, koja i nije bila uloga, već nevoljno statiranje. Naravno, nigde je nisam sreo. Zavirio sam u dve-tri kapije, ušao u jedno dvorište, zastao ispod otvorenog prozora, osmotrio neke oronule fasade: sve to je bilo uzaludno, znao sam, ali nisam mogao da se zaustavim. Prethodne noći gotovo da nisam oka sklopio. Ležao sam u krevetu na leđima i piljio u tavanicu, a ukoliko bih zatvorio kapke, odmah sam viđao mladićevu šaku kako se spušta na devojčin obraz. Zaspao sam tek pred svitanje, a kada sam se probudio, bio sam umorniji nego kada sam legao. Popio sam kafu i pojeo parče hleba namazano džemom od kajsija. Ruke su mi bile teške, butine su mi podrhtavale, u glavi mi je brujalo, i bilo je očigledno da tog dana neću ništa napisati. Pozvao sam urednika i rekao mu da ne brine, da će tekst stići na vreme da bude uključen u novi broj. Dobro, rekao je urednik i spustio slušalicu. Izdržao sam u stanu do ručka, potom sam se uputio na

kej. Sa mesta na kojem sam stajao prethodne večeri ništa se nije videlo na obali reke, bar ne tamo gde su se devojka i mladić nalazili. Otišao sam do stepenica uz koje se devojka popela na šetaliste, ali ni na njima nisam ništa otkrio. Nekoliko grumenova sasušenog blata moglo je, doduše, da potiče sa njenih cipela, kao i smežuran list, naslonjen na rub najvišeg stepenika, međutim, ni blato ni list nisu mi rekli ništa što već nisam znao. Prešao sam ceo kej, sve do restorana „Venecija“, i potom ponovo napravio krug oko Kapetanije. Ako me je ona doista videla, odnosno ako je nekako shvatila da idem za njom, gde je to moglo da se desi? Nijednog trena nisam joj se previše približio, a osim toga, na keju je bilo dosta šetača i mnogi od njih su išli u istom pravcu kao nas dvoje. Zašto bi ona pomislila da je baš ja pratim? Tada sam se setio čoveka u crnom mantilu. Možda joj je on skrenuo pažnju na mene? Gluposti, pomislio sam dok sam stajao na uglu Kapetanije, ali što sam više nastojao da zaboravim tog čoveka, sve više sam mislio na njega. Pa i kasnije, dok sam hodao ulicama u koje je mogla da umakne, čovek u crnom mantilu se, da tako kažem, kretao sa mnom. Prošao sam kroz Gospodsku, Zmaj Jovinu i Karamatinu, kao i kroz ulice koje su ih presecale. Mogao sam još jedino da krenem ulicom koja je išla pored šetalista, ali u suprotnom smeru, prema kafani „Zlatno veslo“. Tada sam, dok sam se okretao, na pločniku na uglu Zmaj Jovine ulice ugledao dugme. Crno, sjajno, od onih koja se obično nalaze na zimskim kaputima, sa malo konca koji je zaostao u rupicama, ležalo je pored pukotine koja se kao kakav koren širila preko asfalta. I devojka i mladić imali su na sebi tamne, teget ili crne jakne, u to sam bio siguran, ali sam isto tako bio uveren da su to bile jakne sa patent-zatvaračima, a ne sa dugmadima. Osim toga, dugme koje je ležalo na trotoaru bilo je preveliko za jaknu, tako da ni u kom slučaju nije moglo da bude njeno. Krenuo sam prema „Zlatnom veslu“. Napravio sam tri koraka, zaustavio se i osvrnuo. Dugme je ležalo na istom mestu. Vratio sam se i podigao ga, i tada sam ispod njega ugledao mali znak, napisan verovatno flomasterom: krug u koji je bio upisan trougao sa obrnutim trouglom upisanim u njega.

Vratio sam dugme na mesto i uspravio se. Ništa mi nije bilo jasno, priznajem. Možda je to bio nekakav znak, možda je čak i imao neke veze sa devojkom, ali problem se sastojao u tome što je trougao pokazivao tri različita smera. Sakriven ispod dugmeta, on je, kada je izašao na svetlost dana, istovremeno usmeravao moju pažnju na Zmaj Jovinu ulicu, Kapetaniju i ulicu koja je vodila prema „Zlatnom veslu“. S obzirom na to da sam već obišao Zmaj Jovinu ulicu i Kapetaniju, uputio sam se prema „Zlatnom veslu“. U stvari, ta kafana nije označavala kraj devojinog mogućeg kretanja, ukoliko se uopšte odlučila za taj smer, jer se ulica nastavljala dalje i vodila, pored zgrade Elektrodistribucije, sve do novogradnji u blizini mesta gde sam ugledao devojkicu i mladića. Toliko daleko sigurno se nije vratila, jer da je tu stanovala, ne bi prethodne večeri išla sve do suprotnog kraja keja. Stid koji je sasvim sigurno osećala najlakše se leći u samoći, te bi, da tamo stanuje, samo pretrčala preko ulice i pobegla u svoj dom. Doduše, postojala je i mogućnost da skrene desno, pored „Zlatnog vesla“, i da izbije na trg koji je vodio dalje prema pijaci i centru Zemuna, ali to mi je izgledalo kao nepotrebno produžavanje puta, jer je do centra mogla lakše i brže da stigne ulicama koje su se račvale od zgrade Kapetanije. U „Zlatnom veslu“, međutim, nije bilo nikoga. Vrata su bila zatvorena, prozori prekriveni zavesama, stepenice pune otpadaka. Načas sam pomislio da bi trebalo da podignem svaki od tih otpadaka i proverim da li se ispod njega krije neki novi znak, ali brzo sam od toga odustao i krenuo kući. Dan se već bližio kraju, a mene je još čekao rad na tekstu koji sam obećao uredniku. Poslednjih meseci pisao sam male eseje i komentare za nedeljnik *Minut*, i to je, uz poneki književni prevod, bio moj glavni izvor prihoda. Nekoliko mojih komentara je izazvalo burna reagovanja čitalaca, što je podsticalo urednika da mi s vremena na vreme poveća honorar, pogotovo kada se rasprava oko mog teksta o pljački nacionalnih muzeja prelila u druga glasila i televizijske programe. Većina mojih tekstova, moram to odmah da kažem, nije bila tako oštro intonirana, i taj komentar koji me je, uslovno rečeno, proslavio nastao je

zahvaljujući činjenici da je moj dobar prijatelj bio zaposlen u jednoj od opustošenih galerija. Pljačkaši, kako je stajalo u tekstu, nisu bili kriminalci koji su radili za nekog bogatog ljubitelja umetnosti i podzemno tržište, već javne ličnosti koje su, koristeći se poznanstvima, pozajmljivale slike i umetničke predmete, a onda jednostavno zaboravljale da ih vrate. U svom komentaru naveo sam nekoliko imena – nekih glumaca, direktora velikih preduzeća i članova Akademije, političara i birokrata – i ta činjenica je, verujem, skrenula pažnju na moju rubriku, koju ranije gotovo niko nije čitao. Koga su uopšte zanimale moje ljutite jadikovke nad ekološkim nemarom, neulaganjem u kulturu, ometanjem razvoja urbanog mentaliteta, predvidljivošću rada žirija za najznačajnije književne nagrade? Spisak ljudi koji su bili spremni da prisvoje nešto tuđe, nešto što je, kako je isticao moj komentar, pripadalo svima nama, bio je daleko privlačniji. Uostalom, i ja sam bio zadovoljan, jer je urednik posle toga uvećao moj honorar, iako nisam odmah uspeo da nađem i objavim neku sličnu priču. Ali obaveza pisanja tekstova je ostala i, kao sve obaveze, postajala sve napornija: u početku sam komentare pisao za petnaestak minuta, a sada mi je samo za uvodni paragraf bio potreban jedan sat. Najviše vremena provodio sam piljeći u treperav i praznjikav ekran svog kompjutera, očajavajući što uopšte moram da pišem. Čupao sam rečenice iz sebe kao da kleštima vadim kutnjake; potom sam se ljutio što ne uspevam dovoljno da ih povežem, tako da tekst nije zvučao kao celina, već kao zbir raštimovanih, zasebnih stavova koji su često protivrečili jedni drugima. Međutim, te večeri tekst sam napisao bez ikakve muke. Seo sam, uključio kompjuter, otvorio program za pisanje i, bez oklevanja, počeo da pišem. U prvi mah nisam bio siguran o čemu ću pisati, ali onda sam pomenuo blato, pa reku i obalu, mostove i kej, i na kraju sam žestoko kritikovao naš mentalitet, koji tradicionalno zazire od vode, i gradske vlasti koje ne prihvataju da su Dunav i Sava kičma našeg grada. Nije to bio neki posebno originalan argument, ali postojala je izvesna strast u tonu i ritmu rečenica koja me je činila posebno zadovoljnim. Već sama

činjenica da sam tekst napisao istom brzinom kojom sam sastavljao prve komentare mogla je da bude dovoljan povod za slavlje. Pomislio sam da smotam jedan džoint, ali bilo je još rano za hašiš, pa sam otišao u kuhinju i nalio malo vinjaka u čašu. Napolju je vladao mrak. Svetlost uličnih svetiljki se rasipala preko ulice, odbijala se od saobraćajnih znakova, nestajala u prolazima i mračnim kapijama. Možda je trebalo ponovo da odem do Kapetanije? Nekada se stvari bolje vide u pomrčini nego pod dnevnim svetlom. Uzeo sam list papira, stari šestar i plastični lenjir, i počeo da crtam znak koji sam otkrio ispod dugmeta. Šestarom sam opisao krug, zatim sam, ne menjajući razmak šestara, obeležio šest jednako udaljenih tačaka na periferiji kruga, i potom sam spojio svaku drugu tačku, dobivši tako trougao sa jednakim stranicama. Premerio sam stranice trougla, obeležio sredinu na svakoj od njih, a kada sam povezo te tačke, dobio sam novi trougao, okrenut u suprotnom smeru od prvog, tako da se vrhom naslanjao na njegovu osnovu. Piljio sam u tu geometrijsku strukturu, srkutao vinjak i odmahivao glavom. Ako je u svemu tome postojalo neko značenje, ja ga nisam video. Osim toga, zašto bi tu bio kraj? U unutrašnji trougao mogao se upisati novi mali trougao ili još jedan krug, i to dodavanje je moglo, bar teorijski, beskrajno da traje, a ništa se ne bi izmenilo, u to sam bio siguran. Ili je, možda, trebalo da budem manje siguran, da više sumnjam? Ponovo sam se zagledao u geometrijsku figuru na papiru. Unevši manji trougao u veliki, zapravo sam oformio četiri jednaka mala trougla, a kada sam, pre toga, upisao veliki trougao u krug, uobličio sam tri odsečka koja su nalikovala na kriške jabuke. Moje poznavanje matematike je uvek bilo ništavno, ali možda se u tim kombinacijama geometrijskih oblika, njihovim površinama ili proporcionalnim odnosima krilo neko značenje? Što duže sam na to mislio, postajao sam sve uvereniji da se upravo u njihovim matematičkim relacijama nalazi razjašnjenje zbivanja na keju i devojčinog nestanka, i da će me, ukoliko proniknem u njihovu tajnu, oni odvesti pravo do njenog praga. Setio sam se da je Dragan Mišović, s kojim sam išao u gimnaziju,

studirao matematiku i, koliko sam čuo na poslednjem skupu učenika naše generacije, radio u nekom naučnom institutu. Doduše, Dragan nije prisustvovao tom okupljanju, kao ni onima koja su bila organizovana prethodnih godina, a osoba koja je pričala o njemu rekla je da ga niko ne viđa, te da, po svemu sudeći, živi samotno kao kakav čudak. I leti i zimi, rekla je ta osoba, nosi isti kaput i iste cipele, premda mu je košulja uvek čista i ispeglana a dugmad za rukave bleštavo izgancana. A ako mu neko priđe, nastavila je ta osoba, nikada ne može da bude siguran hoće li mu Dragan odgovoriti ili će ga ćutke posmatrati, bez obzira na to koliko dugo se poznaju. Toj osobi su rekli, kazala je ta osoba, da ponekad, iz čista mira, Dragan počinje da urla na svoje sagovornike, da ih vređa i preti sudom i policijom, da bi samo nekoliko trenutaka posle toga počeo da im se smeška i nudi ih mentol bombonama koje je uvek nosio u džepu. Razumeo sam tu strast prema mentol bombonama, jer sam je i ja imao, sećam se da sam tada rekao, ali za sve ostalo mogao sam samo da stavim kažiprst na slepoočnicu i žalostivo odmahnem glavom. To sam i uradio, i smeh koji je usledio prekinuo je dalji razgovor o našem školskom drugu. Znao sam osobu koja je pričala o njemu, potražio njen telefon u imeniku i pozvao je. Napolju je mrak postao sasvim gust, pretvorio se u noć, i na nebu su, samo da su mogle da se vide, sigurno počivale zvezde. Telefon je zazvonio samo jednom. Osoba koja je pričala o Draganu Mišoviću nije u prvi mah znala sa kim razgovara; onda je, kada je uvidela ko sam, tvrdila da nije nikada ništa govorila o njemu; potom je, kada se setila šta je rekla, kazala da ne zna gde stanuje; na kraju, kada je shvatila da neću odustati, predložila je da pogledam spiskove stanara u novobeogradskim soliterima koji su se nalazili u blizini nekadašnjeg podvožnjaka. Tu ga je ranije, rekla je ta osoba, često viđala, ali otkako se pre više meseci preselila na Banovo brdo, ne zna više ništa o njemu. To ne može da bude dobar znak, pomislio sam. Tražim osobu koja treba da mi pomogne da nađem jednu drugu osobu, a ispostavi se da sada, u prenosnom smislu, moram i nju da tražim. Kakav je to svet u kojem se toliko ljudi gubi? I ako su svi oni izgubljeni,

šta mi garantuje da i ja nisam već odavno izgubljen? Da sam popužio onaj džoint na koji sam ranije pomislio, još bih razumeo pitanja koja su me spopala, ali posle malo vinjaka, od takvih pitanja samo boli glava. Skinuo sam se i legao. Za divno čudo, odmah sam zaspao i nisam otvorio oči sve do devet ujutru. Kada sam ih otvorio, sijalo je sunce, a oblaci su brzo plovili preko neba, kao da se trkaju. Ustao sam i prvo potražio tekst koji sam prethodnog dana napisao. To jutarnje čitanje, kada mi je um slobodan od većine utisaka, prazan kao kod kakvog zen sveštenika, predstavljalo je najbolji način da utvrdim da li sam prethodnog dana napisao dobar tekst. Strah od vode, pročitao sam na kraju teksta, početak je svih naših drugih strahova i uzrok opšte nesigurnosti, i sve dok ne naučimo da vladamo tim strahom, bićemo prinuđeni da se, poput Sizifa, uvek vraćamo na početak. Nije to bio neki naročito originalan uvid, kao što sam već rekao, ali tekst je budio emocije, i kada sam ga naglas čitao, da bih osetio njegov stvarni ritam, glas mi je podrhtavao a neke rečenice su se krunile i raspadale. Nisam znao čemu da pripišem svoju toliku osetljivost tog jutra; na kraju krajeva, ako neko ne voli reku, to još nije propast sveta. Onda sam pomislio da sam, pišući o blatnjavoj obali, zapravo pisao o mladiću i devojci, o njegovoj ruci koja se polako podiže a onda brzo spušta na njen obraz, i o tome kako se obazrivo uspinjala uza stepenice, kao da je gnjurac koji izranja sa rečnog dna i strepi od izlaska na površinu. Papir sa kombinovanom geometrijskom figurom ležao je na stolu. Ništa se na njemu nije izmenilo, krug je i dalje čuvao trouglove, trouglovi su ćutali, kriškasti odsecci su održavali ravnotežu na kliskim stranicama, vrhovi su pokazivali u najraznovrsnijim smerovima, i da sam bio iole razuman, trebalo je da zgužvam taj papir i zaboravim na njega. Umesto toga, obukao sam se i odlučio da potražim starog školskog druga u soliterima na rubu Novog Beograda. Naravno, pre toga sam morao da odem u redakciju *Minuta* i odnesem tekst, što je podrazumevalo kretanje u suprotnom smeru, budući da se redakcija nalazila u centru Beograda, ali u tome nisam video smetnju, već svojevrsnu podudarnost sa onim što su

trouglovi nagoveštavali. Lud si, rekao sam sebi u ogledalu dok sam se brijao, jer zašto bi inače verovao u nešto što još uvek nema nikakvo značenje? Zato, uzviknuo sam da bih nadjačao brujanje električnog aparata, što ništa ne može da postoji bez ikakvog smisla, i zato što nam sve nešto govori i prenosi, samo što mi nismo dovoljno vešti da to čujemo i razumemo. Lik u ogledalu je odmahnuo glavom, ali nije ništa rekao. Namazao sam lice losionom, očešljao se, obliao usne. Uzeo sam koverat sa tekstom, zalupio ulaznim vratima stana za sobom, gurnuo ključeve u džep i sjurio se niza stepenice. U prenatalnom autobusu setio sam se da nisam stavio nikakav naslov, ali, stisnut sa svih strana, okružen otužnim mirisima i vonjem znoja, nisam uspevao ništa da smislim. Strah od vode, rekao je urednik kada je pročitao tekst, nema boljeg naslova. Nije mi se dopao, ali nisam ništa rekao. Vraćaš se u formu, rekao je urednik, i ako ovako nastaviš, vidim da će perje leteti na sve strane. Nisam znao o čemu govori, a nadao sam se da ne očekuje da pišem o nekoj farmi pilića. Doduše, sumorna stvarnost u kojoj smo živeli nije mi dozvoljavala da budem previše probirljiv. Danas reka i rečno blato, sutra živina i njen kliski izmet, prekosutra ko zna šta, ali sve dok o nečemu može da se piše, i sve dok *Minut* to hoće da objavi, nikakvo odustajanje niti protivljenje nije dolazilo u obzir. Pozdravio sam se sa urednikom i otišao u računovodstvo. Mirjana, blagajnica, dočekala me je sa spremljenim honorarom. Potpisao sam prijem novca, poljubio je u oba obraza dok su druge službenice cikale, i požurio prema Zelenom vencu i autobusima koji su vozili na Novi Beograd. Pruga, naravno, više ne prolazi između Zemuna i Novog Beograda, ali znao sam na koje solitere je mislila osoba koja je ranije viđala Dragana Mišovića. Već u prvom od njih suočio sam se sa problemom: naime, stepenišno svetlo nije radilo, i spisak stanara, postavljen visoko iznad poštanskih sandučića i osvetljen oskudnom svetlošću koja je dopirala kroz staklena ulazna vrata, nije mogao da se pročita. Morao sam da odem do najbliže trafike i kupim kutiju šibica, i da onda, svaki čas paleći novo palidrvce, pregledam rukom ispisana

imena. Nijedan Mišović nije bio među njima. U drugom soliteru stepenišno svetlo je radilo, ali zato nije bilo spiska stanara. Morao sam peške da se popnem do poslednjeg sprata – šesnaestog, ako sam dobro brojao – i da čitam imena na svim vratima. Na nekima od njih, na trećem, petom i jedanaestom spratu, nije bilo pločice sa imenom, tako da sam morao da zvonim i pitam da li tu stanuje gospodin Mišović. Nije stanovao iza tih vrata, kao ni u stanu na vrhu zgrade, adaptiranom od nekih zajedničkih prostorija. U trećem soliteru stanovala je jedna porodica Mišović, ali niko od njih nije se zvao Dragan. Zazvonio sam, za svaki slučaj, i na njihova vrata. Otvorio mi je dečak od desetak godina koji je, kada je čuo moje pitanje, otišao da pita majku, i onda se vratio sa vešću da je deda Dragoslav u Crnoj Gori. Nemoguće, rekao sam, ali dečak je zatvorio vrata, ne sačekavši da čuje da li imam dodatna pitanja. Ostala je još jedna zgrada koja je mogla da odgovara neodređenom opisu mesta gde je osoba sa kojom sam razgovarao, i koja se u međuvremenu preselila na Banovo brdo, ranije sretala Dragana Mišovića, ali posle vesti o njegovom mogućem odlasku u Crnu Goru, ukoliko je on bio taj deda, pitao sam se da li uopšte treba u nju da ulazim. Ipak sam ušao, gonjen istim onim osećanjem sistematičnosti koje me je teralo da knjige na svojim policama ređam azbučnim redom, a da kese, konzerve i tegle u špajzu rasporedim po veličini. Nijedan od prethodnih ulaza nije bio preterano čist, ali taj poslednji je bio zastrašujuće prljav. Gomila otpadaka prekrivala je pod, stare novine su bile naslagane u uglu, pikavci su bili razbacani na sve strane. Vonj mokraće je visio iznad svega kao debela zavesa. Uprkos svemu tome, na zidu se nalazio uramljen spisak stanara, i na njemu sam, trudeći se da ne dišem, napokon našao ime za kojim sam tragao. Dragan Mišović je stanovao na osmom spratu, u stanu broj 42. Pritisnuo sam dugme za lift, ali ni posle nekoliko minuta lift se nije pojavio, i morao sam ponovo da krenem peške uza stepenice. Kada sam dospeo do šestog sprata, čuo sam kako se negde iznad mene, sprat ili dva više, uz tresak zatvaraju metalna vrata lifta i ubrzo je, dok sam ja još osluškivao iskrivljene glave,

osvetljena kabina projurila pored mene, žureći prema prizemlju. U mag-novenju, kroz mutno staklo, ugledao sam tamne obrise osobe u liftu. Nisam mogao da utvrdim da li je ta osoba bila žena ili muškarac, ali bio sam siguran da je na glavi imala kapu. Tek kada sam stigao do vrata stana broj 42, pomislio sam da je osoba u liftu bio Dragan Mišović. Ako već i zimi i leti nosi isti kaput, zašto onda ne bi u ovako lepom martovskom danu na glavu stavio kapu? Bilo je, naravno, kasno da jurim za liftom, mada sam možda mogao da ga pozovem i proverim da li se u njemu oseća miris mentol bombona. Pritisnuo sam dugme i zvono na vratima je reklo: ding-dong. Zazvonio sam ponovo, sačekao još malo, iako sam znao da zaludno čekam, i onda polako, pridržavajući se za gelender, počeo da silazim niza stepenice. Negde na pola puta, na četvrtom ili trećem spratu, lift je prošao nagore, mračan i očigledno prazan. Tako je to u životu, rekao sam osobi koja je ranije viđala Dragana Mišovića, a posle se preselila na Banovo brdo i izgubila ga iz vida, dok neki silaze, kao što sam ja sišao niz to obilje stepenica, drugi se uspinju. Mislio sam pritom na devojčin uspon sa blatnjave obale na asfalt šetališta, ali nisam to glasno izgovorio. U neke stvari se uvek možemo pouzdati, rekla je osoba sa kojom sam razgovarao, dodavši da joj je izuzetno drago što se njenim odlaskom na Banovo brdo ništa nije promenilo u okolini nekadašnjeg podvožnjaka. Sada bar zna, dodala je ta osoba, da može mirne duše tamo da se vrati ukoliko joj život na Banovom brdu ne bude prijao, jer nema ništa gore od toga da nekud odeš, i onda, kada iz bilo kog razloga odlučiš da se vratiš, uvidiš da mesto koje si ostavio nije više ono isto mesto koje si, simbolično rečeno, nosio sa sobom. Da li Dragan Mišović, pitao sam tu osobu, stalno nosi kapu, i ako je to tačno, kakva kapa je u pitanju? Osoba je ćutala. Halo, rekao sam. Ne, odgovorila je ta osoba, ne seća se nikakve kape, mada je lako moguće da greši i da joj je njegov kaput odvlačilo previše pažnje, i tako je sprečavao da uoči neke druge detalje. Ali kapa, rekao sam, ona mora da se vidi, osim ako nije kapa nevidimka, mada bi tada cela osoba bila nevidljiva, ne bi kaput hodao sam za sebe. Upravo je tako

izgledalo, rekla je ta osoba koja je ranije, pre nego što se preselila na Banovo brdo, redovno viđala Dragana Mišovića, jer je kaput bio ogroman i dosezao skoro do zemlje, i kada bi Dragan podigao kragnu i uvukao ruke u rukave, doista je izgledalo kao da kaput hoda sam za sebe. Treba, međutim, rekla je ta osoba, imati u vidu činjenicu da je Zemun pun vlage, te da guste magle nisu neuobičajene, i ako je Dragan Mišović zimogrožljiv, a toj osobi se činilo da jeste, mada nije objasnila zašto, onda se u taj kaput redovno uvlačio kao kornjača u svoj oklop. Zar se ne sećam, pitala je ta osoba, kako je Dragan uvek zatvarao prozore u našem razredu u gimnaziji, čak i onda kada bi ih otvorio neki od profesora? Čim bi se profesor okrenuo, nastavila je ta osoba, Dragan bi se prišunjavao prozoru i zatvarao ga, što je, naravno, sve nas teralo na smeh. Nisam se toga sećao, ni prozora ni smeha, ali nisam ništa rekao, kao što nisam znao zašto sam uopšte pozvao tu osobu i ispričao joj kako je prošla moja potraga za našim školskim drugom. Pretpostavljam da sam jednostavno hteo sa nekim da razgovaram, i niko drugi nije mi pao na pamet. Ako ikada sretnem Dragana Mišovića, rekla je ta osoba, moram svakako da mu prenesem njene pozdrave, iako se on možda neće setiti o kome je reč. Naravno, rekao sam, i onda sam napisao pismo u kojem sam zamolio Dragana Mišovića da pogleda priloženu geometrijsku figuru i kaže mi šta se sve krije u njoj, ukoliko se nešto uopšte krije u tom rasporedu kruga, trouglova i onih isečaka koji su ličili na kriške jabuke. Narednog dana, pritisnuo sam zvonce pored njegovih vrata već u devet pre podne. Niko ih nije otvorio. Naslonio sam uvo na vrata i oslušnuo. Ništa se nije čulo. Zazvonio sam ponovo, čučnuo i pokušao da uguram svoje pismo ispod vrata. Nisam uspeo. Morao sam da ga ubacim u njegovo poštansko sandučće, dole, pored ulaza u zgradu, iako sam to hteo da izbegnem, ne samo zbog prljavštine i mučnog vonja mokraćne već i zbog straha da će ga neko izvući iz polurazvaljenog sandučeta i da moja poruka neće ni stići do onoga kome je namenjena. Ali kada nemamo mnogo izbora, rekao sam u prolazu dečaku koji je piskavim glasom dozivao majku, onda je dobar i onaj